

УДК 334.732:631.115.8 (091).001.14
JEL Classification Q13, M13

Швец Т.В.

к.е.н., доцент

*кафедра інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності
Житомирський національний агроекологічний університет*

м. Житомир, Україна

E-mail: *Shvets_tv@ukr.net*

Булуй О.Г.

к.е.н., доцент

*кафедра інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності
Житомирський національний агроекологічний університет*

м. Житомир, Україна

E-mail: *obuluy@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ ПРИ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАДАХ НА ЗАСАДАХ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

Анотація

Дослідження діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів при сільських громадах дає підстави стверджувати, що лише незначна їх частина ефективно функціонує в нинішніх економічних умовах. З огляду на вище зазначене в статті обґрунтовано необхідність застосування бізнес-плану в господарській діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Дослідження ґрунтується на загальноприйнятій методиці щодо складання бізнес-планів і розрахований за допомогою бізнес-калькулятора. Результатом запропонованого бізнес-проекту вбачається ефективне функціонування кооперативу при сільській громаді, що в кінцевому підсумку сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств кооперативного сектора.

Бізнес-проект дозволяє врахувати потреби членів-власників кооперативного об'єднання в послугах та можливості кооперативу ці потреби задовольнити. Апробація запропонованої моделі на практиці сприятиме розвитку кооперативних структур вищого рівня.

Ключові слова : *обслуговуюча кооперація, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив при сільській громаді, бізнес-план.*

Вступ. Розвиток обслуговуючої кооперації є одним з напрямів ринкової трансформації у сільському господарстві. Останнім часом процес створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів помітно активізувався, що пояснюється як державною політикою, спрямованою на підтримку кооперативного руху, так і необхідністю об'єднання дрібних сільськогосподарських товаровиробників в умовах жорсткої конкуренції на ринку. Саме функціонування таких кооперативів сприятиме становленню та подальшому розвитку дрібного приватного сектора на селі, розширенню сфери зайнятості та підвищенню рівня життя і доходів сільського населення.

Нині в Україні найбільш поширеними є три типи кооперативів: спеціалізовані, агроторгові дома як багатофункціональні обслуговуючі кооперативи та кооперативи при сільських громадах [2]. Кооперативи при сільських громадах створюються дрібними приватними власниками – особистими селянськими та невеликими фермерськими господарствами, які мають подібний матеріально-технічний стан, спільні господарські

проблеми, не вважають за доцільне користуватися сторонньою допомогою та на основі власної ініціативи хочуть покращити своє економічне та соціальне становище шляхом створення підприємства особливого типу [6, с. 6].

Діяльність сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів при сільських громадах дає підстави стверджувати, що лише незначна їх частина ефективно функціонує в нинішніх економічних умовах. Їхня успішність функціонування визначається економічно обґрунтованою стратегією діяльності, наявністю необхідного ресурсного потенціалу, кваліфікованого управлінського апарату, достатнім інформаційним забезпеченням тощо. Визначальним чинником в діяльності обслуговуючих кооперативів вбачається бізнес-планування, яке є не лише дієвим інструментом управління кооперативним підприємством, а й ефективним засобом реалізації бізнес-ідеї.

Проте, на сьогодні менеджери переважної більшості обслуговуючих кооперативів при сільських громадах планування діяльності на засадах бізнес-планування практично не здійснюють. Це часто призводить до виникнення ряду проблем в результаті неефективного використання ключових компетенцій кооперативу, в тому числі його ресурсів, тому здійснення діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу на засадах бізнес-планування сприятиме розвитку кооперативного бізнесу на селі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси формування та функціонування сільськогосподарської кооперації досліджували М. Туган-Барановського, О. Чаянова, Б. Мартоса, І. Витановича та ін. Суттєвий внесок в розробку цього питання зробили сучасні науковці, зокрема В. Зіновчук, М. Малік, Л. Молдаван, О. Пантелеймоненко, Г. Черевко. Вивченню процесів використання бізнес-планування в сільському господарстві, зокрема в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах, присвячені праці В. Нелепа, О. Онищенко, Б. Пасхавера, С. Покропівного, О. Шпичака. Незважаючи на різноплановість підходів до висвітлення цієї тематики, у наукових виданнях ще недостатньо дослідженими залишається питання визначення ролі і місця бізнес-планування в забезпеченні стійкого розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів при сільських громадах, що і обумовило необхідність проведення даного дослідження.

Метою дослідження є встановлення взаємозв'язку між стратегією розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і бізнес-плануванням.

Методологія дослідження. У процесі дослідження використовувалися загальні та спеціальні наукові методи, засновані на об'єктивних законах економіки, а саме: метод теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу – для вивчення теоретичних аспектів бізнес-планування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; абстрактно-логічний – для узагальнення результатів досліджень, формулювання висновків і пропозицій. Особливості методики розрахунків, що застосовувалися у процесі бізнес-планування обумовлені специфікою сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів при сільських громадах, як неприбуткового об'єднання виробників сільськогосподарської продукції для спільного виконання ряду видів діяльності, що продовжують діяльність їхніх господарств.

Результати. В економічній літературі бізнес-план розглядається в кількох аспектах:

✓ як самодостатній інструмент внутрішньофірмового планування і аналог стратегічного плану;

✓ як інструмент ділового планування, насамперед планування відносин з контактними аудиторіями організації, від яких залежить обсяг її фінансових ресурсів (кредиторами, інвесторами);

✓ як плановий документ, що розробляється на рівні структурного підрозділу підприємства [7]. Узагальнюючи існуючі підходи дістаємось висновку, що бізнес-план – це письмовий документ, в якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи й засоби її реалізації, охарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу, а також особливості управління ним [5 с. 27]. Він є основою для забезпечення нововведень та організаційних змін, необхідних для функціонування кооперативного підприємства та забезпечення його конкурентних переваг; необхідною передумовою залучення інвесторів до процесу фінансування, розробки та реалізації підприємницької ідеї, до інноваційно-інвестиційних проектів.

Практика кооперативної діяльності свідчить, що на визначення бізнес-ідеї обслуговуючого кооперативу при сільській громаді впливає багато чинників, визначальним з яких є ключові компетенції кооперативу, що можуть бути перенесені до інших сфер діяльності (більш прийнятні для сільськогосподарських товаровиробників умови надання послуг порівняно із комерційними структурами, максимально наближений до потреб членів-власників товарний асортимент, демократичні засади управління, унікальний механізм ресурсного забезпечення тощо). Тому правління і виконавчий директори кооперативних підприємств при розробці бізнес-плану необхідно всебічно оцінювати пріоритетні напрями діяльності кооперативу з огляду на потенційні можливості та загрози входження підприємства до нових сфер діяльності.

В контексті перспектив розробки та впровадження бізнес-планів у господарську діяльність кооперативів при сільських громадах доцільно розглянути основні напрями розвитку ОСГ як головних учасників кооперування (рис. 1). Згідно із запропонованою схемою структурних змін функціонування ОСГ, подальший еволюційний розвиток особистих селянських господарств передбачає їх ліквідацію, оренду сільськогосподарськими підприємствами паїв чи трансформацію. Представляється можливим спрогнозувати три напрями розвитку особистих селянських господарств в Україні. Перший напрям передбачає трансформацію особистого селянського господарства у господарство фермерського типу, оскільки нині значна їх частина орієнтована на прибуткову діяльність і не відрізняється від дрібних фермерських господарств. Крім того, вони мають здатність і можливість збільшувати товарність власного виробництва за рахунок розширення земельних ділянок. Цьому сприяла видача державних актів на право приватної власності на землю та виділення земельних наділів в натурі та майнових паїв.

Другий напрям – створення на базі особистих селянських господарств виробничих кооперативів. Так, між дрібними виробниками сільськогосподарської продукції, якими є особисті селянські господарства, виробнича кооперація може бути у формі співпраці при виконанні складних або трудоміжких робіт, виробництва сільськогосподарської продукції, спільного використання техніки, здійснення спільної переробки сільськогосподарської продукції тощо (просте кооперування). Крім того, власники особистих селянських господарств можуть створити виробничий кооператив, оскільки згідно із Законом України “Про сільськогосподарську кооперацію” сільськогосподарські виробничі кооперативи утворюються на добровільних засадах як в процесі реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств, так і окремими власниками майна, фінансових ресурсів і земельних паїв шляхом об’єднання їх в спільному підприємстві. Прикладом трансформації ОСГ у виробничий кооператив може слугувати сільськогосподарський виробничий кооператив “Батьківщина”, що функціонує в смт. Котельва Котлевського району Полтавської області. Це добровільне статутне об’єднання власників особистих селянських господарств і їх земельних та майнових паїв з метою спільного (колективного) господарювання. Засновниками кооперативу є 356 осіб і 449

асоційованих членів, які передали в оренду свої земельні ділянки загальною площею 4403 га. Майнові паї власників особистих селянських господарств теж передано до пайового фонду кооперативу.

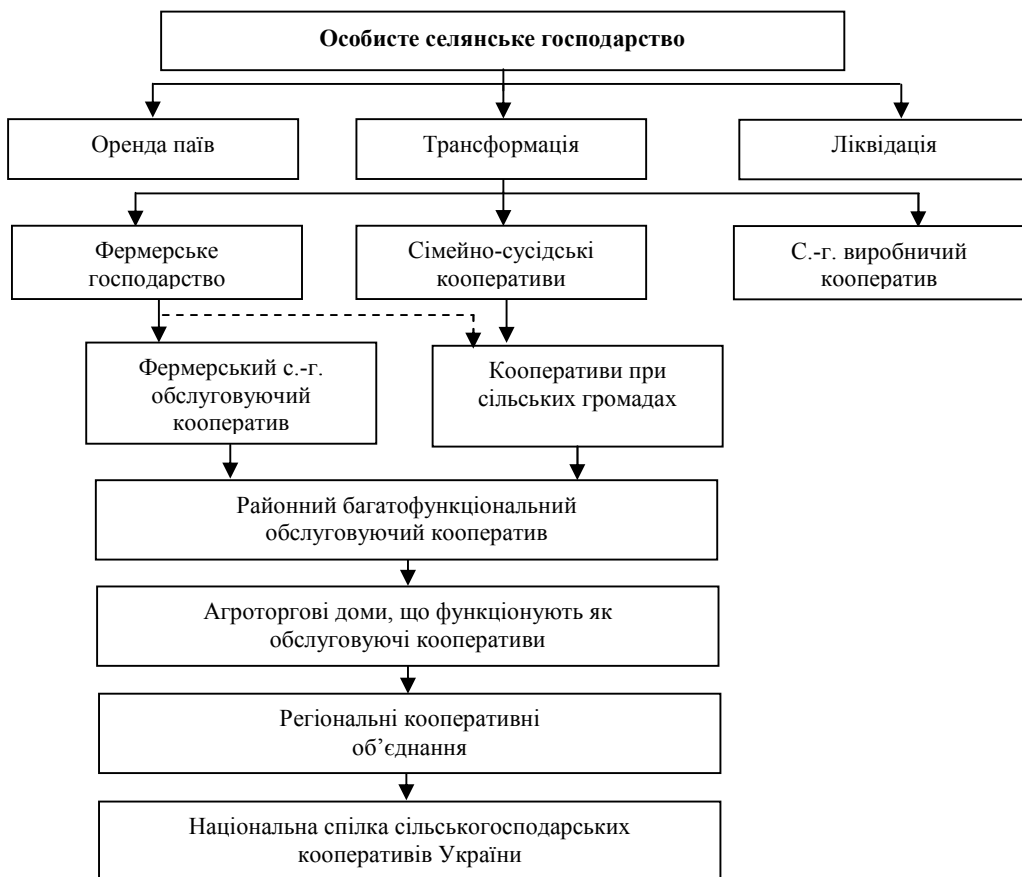

Рис. 1. Перспективи розвитку особистих селянських господарств
Джерело: власні дослідження

Третій напрям вбачається вирішальним у розвитку кооперативного руху в Україні. Він передбачає подальшу участь власників особистих селянських господарств у процесах становлення та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як складової інфраструктури аграрного ринку. Початковою формою кооперативних зв'язків, що характеризує розвиток обслуговуючої кооперації в сільському господарстві, є створення сімейно-сусідських кооперативів. Ці кооперативи можуть створюватись без укладання письмових договорів та реєстрації юридичної особи для виконання певних господарських операцій, зокрема, обробітку ґрунту, збирання врожаю, придбання і використання техніки тощо. В основному суб'єктами такої форми кооперації є власники особистих селянських або дрібних фермерських господарств, які відчувають дефіцит матеріально-технічних засобів, обладнання, фінансових ресурсів тощо. Діяльність сімейно-сусідських кооперативів ґрунтується на взаємній довірі та хліборобській солідарності. Водночас, участь в таких кооперативах не супроводжується зміною статусу

сільськогосподарського товаровиробника, тобто право власності на землю та засоби виробництва зберігаються за ним повністю.

Однак, основою становлення та розвитку кооперативного укладу на селі має стати формування кооперативів при сільських громадах. Необхідність функціонування та подальшого розвитку кооперативів такого типу пов'язана з тим, що завдяки їм забезпечується надання необхідних послуг дрібним товаровиробникам, збільшення додаткових грошових надходжень сільського населення, раціональне використання наявних ресурсів, скорочення втрат сільськогосподарської продукції тощо. Перспективним є участь кооперативів такого типу у створенні районного багатофункціонального обслуговуючого кооперативу, який крім надання необхідних послуг технологічного характеру, постачатиме своїм членам засоби виробництва, займатиметься дослідницько-експериментальною діяльністю та забезпечуватиме членів-власників оперативною інформацією на максимальному вигідних для них умовах. Крім того, обслуговуючі кооперативи при сільських громадах можуть співпрацювати з агроторговими домами, створеними на кооперативних засадах.

Додатковою перевагою кооперативів при сільських громадах є можливість їх участі у процесі становлення кооперативної системи шляхом запровадження асоційованих форм організації, тобто ініціювання первинними кооперативами створення регіональних об'єднань, спілок або союзів обслуговуючих кооперативів. Важливою є участь регіональних та галузевих сільських об'єднань кооператорів у всеукраїнській представницькій організації – Національній спілці сільськогосподарських кооперативів України. Це створює умови для окремих членів даних об'єднань отримати максимум гарантій на державному рівні та бути постійно поінформованими у всіх питаннях, що стосуються розвитку кооперативних процесів. Водночас діяльність Національної спілки обслуговуючих кооперативів має бути направлена на налагодження тісних зв'язків з місцевими осередками і первинними кооперативними товариствами, а також сприяти створенню нових кооперативів.

З метою вивчення сучасного стану та основних проблем функціонування кооперативів при сільських громадах проведено соціологічне дослідження кооперативів Північно-Західного регіону до якого віднесено Волинську, Житомирську та Рівненську області.

Спеціально розроблені анкети передбачали блоки питань з вивчення діяльності кооперативів такого типу, а саме напрями діяльності, особливості планування, управління, ведення господарської діяльності, оподаткування та фінансове забезпечення, соціальні функції тощо. В результаті анкетування встановлено наступне: однією із сильних сторін будь-якого підприємства, в тому числі й кооперативного, є ефективна багаторівнева система управління, що передбачає планування діяльності підприємства на довго-, середньострокову та найближчу перспективи. За допомогою методу крос-табуляції визначено залежність між застосуванням видів планування в кооперативах при сільських громадах та обраною стратегією (табл. 1).

Результати таблиці свідчать, що в обслуговуючих кооперативах регіону дослідження переважає середньострокове планування (1-3 роки). Саме цьому виду планування відповідає обрана респондентами стратегія стабілізації та зростання. Стратегія стабілізації (31,8 %) застосовується в кооперативах, члени яких в основному задоволені своїм станом і не бажають вести ризиковий спосіб діяльності, пов'язаний з розширенням сфери функціонування кооперативу.

Водночас, керівництво ряду кооперативів при сільських громадах перспективною вважає стратегію виживання (23,8 %), оскільки не оцінюють свій економічний стан достатньо стабільним для здійснення багатопрофільної діяльності. Стратегію зростання

обрали 44,4 % опитаних, яка передбачає розробку нових видів послуг, розширення сфери діяльності кооперативу, поглиблення вертикальної інтеграції. Водночас кількість обслуговуючих кооперативів, що використовують довгострокове (стратегічне) планування є незначною – 11 кооперативів. Оскільки стратегічний план розрахований на перспективу і визначає концепцію розвитку кооперативу, то можна зробити висновок, що лише незначна кількість кооперативів при сільських громадах спроможна впровадити стратегію з огляду на недостатню забезпеченість фінансовими та матеріально-технічними ресурсами.

Таблиця 1

Зв'язок стратегічної орієнтації із видами планування в кооперативах при сільських громадах Північно-Західного регіону

Види планування, які застосовуються в кооперативі	Обрана стратегічна орієнтація			Всього, одиниць	У % до підсумку
	виживання	стабілізації	зростання		
Довгострокове	4	1	11	16	25,4
Середньострокове	3	10	11	24	38,1
Короткострокове	8	9	6	23	36,5
Всього, одиниць	15	20	28	63	100,0
У % до підсумку	23,8	31,8	44,4	100,0	-

Джерело: власні дослідження

В результаті проведеного соціологічного дослідження встановлено основні напрями здійснення діяльності кооперативів при сільських громадах на перспективу (табл. 2).

Таблиця 2

Перспективні види діяльності кооперативів при сільських громадах Північно-Західного регіону України

Вид діяльності	Кількість респондентів		Ранжування за значимістю
	одиниць	%	
Збільшення обсягів продажу наявних товарів	8	12,7	6
Відкриття власних магазинів	12	19,0	5
Надання нових видів послуг	31	49,2	1
Розширення асортименту реалізованої продукції	18	28,6	3
Переробка продукції	20	31,7	2
Побутове обслуговування	15	23,8	4
Інше	4	6,3	7

Джерело: власні дослідження

Представлені результати дають підстави стверджувати, що більшість кооперативів при сільських громадах, що орієнтуються на розширення діяльності, поряд із наданням нових видів послуг, планують також розширювати асортимент реалізованої продукції, здійснювати її переробку. Перспективним для кооперативів такого типу є діяльність в сфері обслуговування та надання побутових послуг. Деякі обслуговуючі кооперативи ставлять за мету відкриття магазинів для реалізації власної продукції та збільшення обсягів продажу наявних товарів. Активізація розвитку зазначених процесів дозволить

обслуговуючим кооперативам при сільських громадах зміцнити своє положення на ринку, забезпечити ефективність господарської діяльності, що сприятиме збільшенню доходів членів-власників.

Важливим чинником успішного функціонування обслуговуючих кооперативів при сільських громадах є необхідність розробки економічно-доцільного бізнес-плану. Враховуючи особливості сучасного етапу розвитку кооперативів такого типу, використання бізнес-планування дозволить мобілізувати внутрішні резерви на формування збалансованого асортименту послуг та покращання їх якості, визначити основні напрями розвитку послуг з урахуванням побажань членів кооперативу і попиту на послуги. У процесі розробки бізнес-плану використано “Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств” [3], “Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів” [4] та іншу спеціальну літературу [1].

Для дослідження дієвості запровадження бізнес-плану в практичну діяльність кооперативного підприємства розрахунки здійснювались шляхом створення багатфункціонального сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу “Велідницьке” Овруцького району Житомирської області. Визначальною метою створення СОК “Велідницьке” вбачається: комплексна заготівля сіна (скошення, валкування, тюкування); захист картоплі від шкідників (обприскування пестицидами). Проект надає реальну можливість для майбутніх членів-власників обслуговуючого кооперативу комплексно проводити сінозаготівлю та здійснювати догляд за насадженнями картоплі за рахунок отримання послуг за собівартістю.

Аргументом на користь реалізації проекту є наступні переваги: оптимізація витрат на технологічні послуги, оскільки послуги будуть надаватися за ціною, що не перевищує собівартості; зменшення витрат на засоби захисту картоплі від шкідників шляхом науково обгрунтованого технологічного внесення, закупівля якісних отрутохімікатів великими партіями за оптовими цінами; стимулювання розвитку тваринництва на селі, зокрема збільшення поголів'я ВРХ за рахунок дешевого доступу до основного виду корму – сіна; сприяння стійкому розвитку особистих селянських господарств; забезпечення комплексного розвитку сільської місцевості, який передбачає підвищення рівня доходів населення та зайнятості, створення нових робочих місць тощо.

Основними напрямками діяльності СОК “Велідницьке” передбачається: комплексна заготівля сіна (скошення, валкування, тюкування) та захист картоплі від шкідників. З огляду на пріоритетні види послуг, які буде надавати кооператив сформовано проектний кошторис (табл. 3).

Таблиця 3

Очікуваний кошторис проекту

№ з/п	Обладнання	Кількість, од.	Вартість за одиницю, грн.	Всього, грн.
1.	Трактор	1	43900	43900
2.	Косарка роторна Bomet 1,65	1	7800	7800
3.	Граблі ворошилки “Сонечко” 4-х колісні	1	3450	3450
4.	Прес-підбирач тюковий RivierreCasalisKR40TS	1	42000	42000
5.	Обприскувач Bomet 200	1	5100	5100
6.	Карданний вал	1	880	880
7.	Обігові кошти для початку діяльності	x	x	6000
8.	Реєстрація ТЗ	x	x	1000
Разом				110300

Джерело: власні дослідження

Найбільш витратними для членів обслуговуючого кооперативу є придбання трактора марки DF-240 та преса-підбирача тюкового марки RivierreCasalis KR40TS (відповідно 39,7 % та 38,1 % всіх витрат). Відповідно до бізнес-проекту планується обслуговувати близько 10-14 господарств населення щоденно.

Розмір фінансування сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу залежить від вартості основних виробничих фондів та обсягу послуг, що надаватиме кооператив. Кооператив при сільській громаді буде створено, насамперед, за рахунок пайових внесків членів особистих селянських господарств в сумі 75,3 тис. грн (69,0 %). Крім того, планується залучити кошти районного бюджету, відповідно до Програми розвитку АПК Житомирської обл. на 2011-2016 рр. Одним із пунктів Програми передбачено фінансування розвитку обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів як вагомого елемента інфраструктури аграрного ринку (табл. 4).

Таблиця 4

Розподіл фінансування між учасниками проекту

Партнери з виконання проекту	Характер та сума внеску, грн			Частина у фінансуванні, %
	фінансовий	не фінансовий	всього	
Члени СОК	75300		75300	69,0
Сільська рада		10000		0
Кошти районного бюджету	35000		35000	31,0
Разом	110300	10000	110300	100,0

Джерело: власні дослідження

Не фінансовий внесок полягає у наданні сільською радою гаражного приміщення для зберігання транспортного засобу та навісного обладнання в оренду на безоплатній основі, про що буде розглянуто й прийнято відповідне рішення на сесії сільської ради.

Відповідно до сучасної міжнародної практики проекти, пов'язані з інвестиціями, було оцінено за методикою, розробленою відділом ЮНІДО ООН. Дана методика містить послідовність і механізм розробки техніко-економічного обґрунтування проекту (табл. 5).

Таблиця 5

Економічний ефект від отриманих через кооператив послуг

Показник	Значення показника, грн		
	Кооперативна ціна	Ринкова ціна	Економія
Скошення трави 1 га	409,5	800,0	-390,5
Ворушіння та валкування 1га	216,8	500,0	-283,2
Пресування тюки 1га	387,7	1400,0	-1012,3
Ціна комплексної заготівлі сіна 1га	1014,0	2700,0	-1686,0
Обприскування 1га	873,2	2000,0	-1126,8

Джерело: власні дослідження

Результати розрахунків дають змогу зробити висновок про доцільність створення обслуговуючого кооперативу, оскільки економічний ефект від виконання технологічних операцій очевидний. Вказані обсяги послуг (план виробництва) забезпечують максимально можливий ступінь задоволення потреб членів кооперативу, а також безбитковості його діяльності.

Для оцінки успішності бізнес-проекту зі створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу доцільним вбачається розрахунок таких фінансово-

економічних показників як термін окупності інвестицій, економічний ефект від отриманих через кооператив послуг та диверсифікація видів діяльності. Строк окупності – це такий період (у роках), який необхідний для відшкодування капітальних вкладень інвестиційними надходженнями, одержаними завдяки здійсненню цього проекту. Для СОК “Велідницьке” термін окупності інвестиційних коштів складе 2,2 роки (табл. 6).

Таблиця 6

Заплановані індикатори успішності проекту

Індикатор	Результат
Кількість отримувачів вигоди, домогосподарств	54
Вартість проекту на 1-е особисте селянське господарство з розрахунку на 1 га землі в обробітку, грн.	1395,0
Окупність інвестицій, років	2,2
Розмір вигод члена-власника СОК через користування послугами кооперативу, грн., в т.ч.	
Скошення трави на 1 га	390,5
Ворущіння та валкування на 1 га, грн	283,2
Пресування тюки на 1 га, грн	1012,3
Обприскування на 1 га, грн	1126,8
Створено нових /розширено видів діяльності	Створено послуги з пресування сіна тюки, механізоване обприскування
Накопичення у спеціальному фонді, грн.	3445,0
Кількість працевлаштованих, осіб	3
Залучено інвестицій, всього, грн., в т.ч.	110300
власних	75300
Органів влади	35000

Джерело: власні дослідження

Економічний ефект від отриманих через кооператив послуг для членів-власників сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу є очевидним, оскільки економія від отриманих послуг зі скошення трави, ворущіння та валкування, пресування у тюки та обприскування картоплі становитиме – відповідно 390,5 грн., 283,2 грн., 1012,3 грн. та 1126,8 грн. Наведені розрахунки свідчать проте, що даний проект для СОК “Велідницьке” є досить надійним, економічно вигідним і рекомендується до впровадження.

Висновки і перспективи. В контексті перспектив розробки та впровадження бізнес-планів у господарську діяльність кооперативів при сільських громадах передбачено основні напрями функціонування особистих селянських господарств, як головних учасників кооперування. Еволюційний розвиток особистих селянських господарств передбачає їх трансформацію у господарства фермерського типу, створення на базі особистих селянських господарств виробничих кооперативів чи об’єднання цих господарств в кооперативи при сільських громадах. Процес дослідження дав змогу також визначити необхідність формування цілісної кооперативної системи, яка повинна складатися з місцевого, регіонального та національного рівнів.

Основою становлення та розвитку кооперативного укладу на селі має стати формування кооперативів при сільських громадах. Ефективне функціонування кооперативів такого типу неможливе без дієвої системи планування їх господарської діяльності на всіх рівнях. Найважливішим є рівень бізнес-планування, на якому приймаються життєво важливі для подальшого розвитку кооперативного підприємства управлінські рішення, оскільки він охоплює питання обґрунтування перспективних напрямів діяльності кооперативу, ефективність його функціонування, отримання послуг

за собівартістю.

Об'єктом подальших наукових розвідок у даному напрямі може стати деталізація змістовного наповнення структурних елементів бізнес-плану сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.

Список використаних джерел

1. Бизнес-план: стандарты бизнес-планирования. URL: http://biznes-planu.blogspot.com/p/blog-page_12.html. (дата звернення 20.08.2016).
2. Зіновчук, В. В. Особливості формування матеріально-технічної бази сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні. К.: ІАЕ УААН, 2003. С. 196-200.
3. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств : затверджені Наказом Міністерства економіки України від 06.09.2006р. № 290. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0290665-06>. (дата звернення 21.08.2016).
4. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проєктів : затверджені Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. № 73. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.39798.0>. (дата звернення 19.08.2016).
5. Покропивний С. Ф., Соболев С. М., Швиданенко Г. О., Дерев'янка О. Г. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : навч. Посібник [вид. 2-ге, доп.]. К. : КНЕУ, 2002. 379 с.
6. Швець, Т. В. Формування і функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів при сільських громадах : автореф. дис. ...канд. ек. наук: 08.07.02; Житомир, 2006. 20 с.
7. Cole, G. A. Strategic management: Theory and practice. London: DP PublicationsLtd, 1994. 267 p.

Дата надходження статті до редакції: 10.08.2016
Рецензування 17.09.2016 Прийнято до друку: 11.11.2016

Shvets T.V.

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Innovative Entrepreneurship and Investment Activities Department
Zhytomyr National Agroecological University
Zhytomyr, Ukraine
E-mail: *Shvets_tv@ukr.net*

Buluy O.G

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Innovative Entrepreneurship and Investment Activities Department
Zhytomyr National Agroecological University
Zhytomyr, Ukraine
E-mail: *obuluy@ukr.net*

PECULIARITIES OF THE AGRICULTURAL SERVICE COOPERATIVES FORMATION IN RURAL COMMUNITIES ON THE BUSINESS PLANNING BASIS

Abstract

The study of agricultural service cooperatives in rural communities gives grounds to assert that only a small part of them operate efficiently in the current economic conditions. In view of the above mentioned the author substantiates the need for a business planning of economic activities of agricultural service cooperatives. The study is based on the generally accepted method for drawing up business plans and calculated using business calculator. The result of the proposed business project is seen as the

effective functioning of the cooperative in the rural community, which eventually will improve the competitiveness of enterprises of the cooperative sector. Business project allows considering the needs of members-owners of the cooperative association in services and capabilities of the cooperative to meet these needs. Approbation of the proposed model in practice will facilitate the development of higher level cooperative structures.

Keywords: *service cooperation, community based service cooperatives, business plan.*

References

1. Byznys-plan : standarty byznys-planirovaniya [Business plan : standards of business planning]. Retrieved from http://biznes-planu.blogspot.com/p/blog-page_12.html [in Russian].
2. Zinovchuk, V.V. (2003). Osoblyvosti formuvannya material'no-tehnichnoi' bazy sil'skogospodars'kyh obslugovujuchykh kooperatyviv [Features of formation material base of agricultural cooperatives]. Formuvannya i realizacija derzhavnoi' polityky rozvytku material'no-tehnichnoi' bazy agropromyslovogo kompleksu v Ukraini [Formulation and implementation of the state policy of development material base of agroindustrial complex in Ukraine]. Kyiv : IAE UAAN [in Ukrainian].
3. *Metodychni rekomendacii' z rozroblennja biznes-planu pidpryjemstv : zatverdzeni Nakazom Ministerstva ekonomiky Ukrainy vid 06.09.2006 r. № 290* [Guidelines for the development of business plan : Order of the Ministry of Economy of Ukraine from 06.09.2006 number 290]. Retrieved from : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0290665-0> [in Ukrainian].
4. *Metodychni rekomendacii' z rozrobky biznes-planiv investytsijnyh proektiv : zatverdzeni Nakazom Derzhavnogo agentstva Ukrainy z investytsij ta rozvytku vid 31.08.2010 r. № 73.* [Guidelines for the development of business plan investment projects: Order of the State Agency of Ukraine for Investment and Development from 31.08.2010 № 73]. Retrieved from <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.39798.0> [in Ukrainian].
5. Pokropyvnyy, S. F., Sobol', S. M., Shvydanenko, G. O., & Derev'janko, O. G. (2002). *Biznes-plan: tehnologija rozrobky ta obg'runtuvannya* [Business plan : technology of the development and foundation]. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
6. Shvets, T. V. (2003). Formuvannya i funkcionuvannya sil'skogospodars'kyh obslugovujuchykh kooperatyviv pry sil's'kyh gromadah [The Formation and Functioning of Agricultural Community Based Cooperatives]. Extended abstract of Candidate's thesis. Zhytomyr : State Higher Institution «The State Agroecological University» [in Ukrainian].
7. Cole, G. A. (1994). *Strategic management: Theory and practice*. London: DP PublicationsLtd [in English].

Received: 08/10/2016

1st Revision: 09/17/2016 Accepted: 11/11/2016